

CƏNNƏTƏ GİRİŞ AÇARI: TƏTMİN OLMUŞ NƏFS

Tətmin olma anlayışı qəlb rahatlığı, təvəkkül, razılıq, şübhələrdən təmizlənmə kimi mənaları ehtiva edən ərəb dilindən tərcümə edilmiş ifadədir. Tətmin olmuş nəfs isə insanın ruhunun və ya mənliyinin çatdığı üstün mənəvi mərtəbəyə işarə edir və dinc, razı və əmin ruh halını bildirir. Bu səviyyəyə çatan nəfs Allaha tam təslimiyyətlə təslim olur, Onun əmrlərini kəskin bir diqqətlə yerinə yetirir və səmimi imanla dərin bir daxili rahatlıq və əmin-amanlıq içində yaşayır. Belə bir qəlbə şübhəyə, qərarlılığa, narahatlığa yer yoxdur. Bu vəziyyətdə olan insan daima Allahı zikr edir və şükürlə yaşayır. O, həyatının hər anında güclü bir mənəvi gücə malikdir. Tətmin olmuş nəfs müvəqqəti dünya ləzzətlərindən çox əbədi axirət həyatını və Allaha yaxın olmağı hədəfləyir. Bu mənəvi hal insanın yaradılış məqsədinə uyğun bir həyat sürməsinə və qəlbin tam rahatlığa qovuşmasına şərait yaradır.

Nə üçün nəfsin tətmin olması vacibdir?

Tətmin olmayan bir nəfs idarə edilə bilinməyən və egoist bir quruluşa malikdir. Sonu olmayan arzularının arxasınca gedərkən təbəbbürlü, aqressiv və düşüncəsiz bir rəftar nümayiş etdirir. Nəticələrə önəm vermədən yalnız öz maraqlarını düşünür. Şeytan kimi, onun da ürəyində anarxik bir ruh var; yaxşılığı qavramaqda acizdir. O, daimi narahatlıq vəziyyətindədir. Dünyəvi ambisiyalarına, istəklərinə uyaraq azad və istədiyi kimi yaşadığını zənn edir, məqsədsiz dolaşır, amma nə etsə də içindəki boşluq səngimir, xoşbəxtlik tapa bilmir. Allah bu insanların qarşılaşacaqları qaçılmaz sonu belə bildirir:

Qoy kafirlərin diyarbədiyar gəzib dolaşması səni aldatmasın! Bu, az bir mənfəətdir. Sonra isə onların yeri Cəhənnəmdir. Ora nə pis yataqdır! (Ali İmran surəsi, 196-197)

Qəlbini Allaha bağlamayan və buna görə də ruhu tətmin olmamış nəfs, ən kiçik bir səbəbdən belə birdən-birə itaətsiz və idarə edilməz ola bilər. Birdən insanlıqdan tamamilə uzaqlaşmış və ətrafındakılara zərər verən birinə çevrilə bilər. Ancaq son dərəcə nəzakətsiz, həddindən artıq və kobud olsa da, həmişə özünü ağıllı və üstün görür. O, içində müsəlmanlara qarşı gizli bir qəzəb

daşıyır. Bu qəzəbi boğa bilmir və ən kiçik fürsətdə dilə gətirir. Yanlış fikirləri və ön mühakimələri səbəbindən daim problemlər yaradır. Allahın yaratdığı qədərə və Allahın verdiyi nemətlərə şükür etmir. Uca Rəbbimiz bir Quran ayəsində tətmin olmayan nəfsin xüsusiyyətlərinə belə diqqət çəkir:

Məni yaratdığım kimsə ilə tək burax, Mən ona bolluca var-dövlət bağışladım, qayğısına qalan oğullar (verdim) və onu hər cür imkanlarla təmin etdim. (Bunlara baxmayaraq,) o, (yenə də) əlavə etməyimi arzulayır. Xeyr! Çünki o, ayələrimizi inadla inkar edir. (Müddəssir surəsi, 11-16)

Allah həmin ayənin davamında nəfsləri idarə edilməz olanları Cəhənnəmlə xəbərdar edir:

Mən onu Səqərə salacağam. (Müddəssir surəsi, 26)

Möminin nəfsi tətmin olar

Səmimi müsəlman nəfsini təmizləyərək daxili rahatlığa qovuşur, beləliklə, razı qalmaqla, yəni rahatlıq içində olmaq və qəlbi razı qalmaqla dinc bir ruha çatır. Nəfsi razı olan möminin səbr, razılıq və dözümlülüklə təchiz olunmuş mülayim bir şəxsiyyəti vardır. O, fitnə, kaos və rahatsız edici vəziyyətlərdən uzaq durur, gərginlikdən daim qaçır və dinc bir ortamı tərcih edir. Açıqlıq, qısqanclıq və ya mübahisəli münasibətlər ya da dünyəvi arzuların arxasınca qaçmaq yerinə, ruhunun mənəvi olqunluq və iç rahatlığına çatmasını hədəfləyir.

Nəfsdən imtina etmək, yəni özünü Allaha təslim etmək, eqoistlikdən uzaq olmaq möminə çox yaraşan bir davranışdır. Tətmin olmuş nəfs eqoist olmaqdan uzaqdır. Çünki eqoizm insanı dəyərdən salan və aşağılayan bir davranışdır. Yalnız öz maraqları üçün yaşamaq böyük qüsurlar və mənəvi zəiflikdir. Əslində insanın nəfsində eqoizm meyli var, ancaq Quran əxlaqı ilə bu meylin öhdəsindən gəlmək olar. Həyatını Qurana uyğun quran və Allahın rızasına tabe olan bir insan, sevdikləri üçün yaşamağı gözdən keçirməz. Sevdikləri üçün yaşamayan insan əsl mənəvi keyfiyyətə çatıb bilməz.

Tətmin olmuş nəfs torpağa bənzəyir. Məhsuldar və təvazökardır. Təvazökarlığı, alicənablığı və mərdliyi ilə seçilir. Həyatda hər zaman ön planda olmağı deyil, Allaha qulluq vəzifəsini yerinə yetirməyi və bunu edərkən başqalarına dəstək olmağı hədəfləyir. Daim ön planda olmaq və liderliyə can atmaq ruhun ehtirasıdır və əlbəttə ki, xoş qarşılanan bir hərəkət deyil. Nəfsi razı olan insan həqiqi təqva çatmışdır. Daim yaxşılığın arxasınca düşər, Allah yolunda çalışmağı bir vəzifə və məsuliyyət olaraq görür. Belə yaşama təbii olaraq insanın daxili dincliyini və onun ətrafına yaratdığı müsbət təsiri artırır.

Müsəlman təvazökarlığı həyatının hədəfi etdikdə Allah qatında dəyərli olmağı ümid edə bilər. Nəfsini nizama salmaq istəyən insan daim acizlik içində olduğunu fərqləndirir və tam bir təslimiyyətlə Allaha üz tutur. Mömin qardaşlarını səmimiyyətlə sevir, onlara sevgi ilə yanaşır,

ibadət həyəcanını qəlbində hiss edir. Bu münasibət həm də gözəl dostluqların və möhkəm yoldaşlıqların əsasını təşkil edir.

Nəticə: Nəfsin tətmin olmasının yolu Allahdan Razi Qalmaqdır

İnsanın qəlbinin rahatlıq tapmasının və razı qalmasının yeganə yolu daima Allahı xatırlamaq və zikr etməkdir. Rahatlıq içində olan nəfs Quranın rəhbərliyi altında Allaha təvəkkül etdiyi, Onun yaratdığı hər şeydən razı qaldığı, Allaha sevgi ilə bağlı olduğu ruh halını ifadə edir. Belə bir nəfs Allahdan qorxar, daim Ona yaxın olmağı arzu edər və əsla Allaha qarşı heç bir şübhə etməz. Çünki şübhə edən insan hər dəfə xətəyə düşəndə utanar. Kamil iman sahibi mömin, hikmətini dərk edə bilmədiyi hər hadisənin Allah-Təalanın izni ilə baş verdiyinə tam təslimiyyətlə inanar. Bu şüurla hərəkət edən mömin qarşılaşdığı bütün hadisələr qarşısında Allaha hüsnü zənn edər və bu anlayışı mənimsəyər:

"Biz Onun ilahi elmini tam dərk etməyə bilərik. Halbuki, bizim bütün ehtiyaclarımızı, hallarımızı və çətinliklərimizi ən yaxşı bilən Odur. Biz Ona qəlbdən təslim olmuş qullarıq."

Bu anlayış mömini hər şəraitdə Allahdan razı qalmağa və Ona olan bağlılığını sarsılmaz şəkildə gücləndirməyə sövq edir. Mömin Allahın hər an qullarının yanında olduğunu bilir və bu həqiqəti həyatının mərkəzinə qoyur. Beləliklə, həyatında hər hadisədə Allahın rəhmətini, hikmətini və ədalətini görməyə çalışır. Bu anlayış möminə həm dünyada, həm də axirətdə rahatlıq gətirir.

Unutmamaq lazımdır ki, mömin Uca Allahın ruhunu daşıyır. Belə olduğu halda onun Rəbbinə olan yaxınlığı bütün rəftar və davranışlarında daim hiss olunur. Möminin sakitliyi, mülayimliyi və təvazökarlığı təkcə dünya ilə məhdudlaşmır, axirətdə də davam edir. Bunun əsası tətmin olmuş nəfsin Uca Allahdan gələn hər bir vəziyyətə ürəkdən razı olmasıdır.

Belə bir insan bilir ki, Allahın yaratdığı hər şeydə hikmət və xeyir vardır. Bu anlayışa sahib bir ruhda fədakarlıq, səxavət, səbir, bağışlama, təmizlik, xeyirxahlıq, zəriflik, mədəniyyət və gözəl əxlaq kimi bir çox sərvətlər vardır. Bu xüsusiyyətlər o insanı Allahın razılığına layiq edir və cənnətlə müjdələnenlərdən olmasını təmin edir. Rəbbimiz bu həqiqəti belə müjdələyir:

(O gün möminə deyiləcəkdir): “Ey arxayın olan kəs! Razi qalmış və razılıq qazanmış halda öz Rəbbinə tərəf dön! Mənim qullarımın (cərgəsinə) keç! Cənnətimə daxil ol! (Fəcr surəsi, 27-30)